

JEL Classification: F22; H41; Q20

Урбан Оксана, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/00000002-8804-0546>
o.urban@lntu.edu.ua

Oksana Urban, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Lutsk National Technical University
<https://orcid.org/00000002-8804-0546>
o.urban@lntu.edu.ua

Дзямулич Микола, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0003-3714-5062>
m.dziamulych@lntu.edu.ua

Mykola Dziamulych, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Lutsk National Technical University
<https://orcid.org/0000-0003-3714-5062>
m.dziamulych@lntu.edu.ua

Чиж Наталія, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0002-1108-4241>
chuzh1603@ukr.net

Nataliia Chyzh, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Lutsk National Technical University
<https://orcid.org/0000-0002-1108-4241>
chuzh1603@ukr.net

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті досліджено основні передумови концепції сталого розвитку в умовах глобалізації світової економіки. Зокрема, проаналізовано сутність терміну «сталий розвиток» та споріднених економічних категорій, виокремлено основні компоненти (соціальну, екологічну та економічну) та основні орієнтири даної концепції. Акцентовано увагу на взаємозв'язку концепції сталого розвитку та теорії збереження капіталу, що передбачає виділення двох видів стійкості – сильної та слабкої. Існує багато глобальних проблем, що мають вплив на розвиток людства та біосфери. Саме тому робота заосереджена на вивченні можливостей мінімізації негативного впливу глобальних проблем на соціально-економічні світові процеси.

А тому визначальним кроком до подальшого поширення концепції сталого розвитку є регіональна імплементація відповідно до існуючих вітчизняних локальних проблем. Саме тому увага автора зосереджується на дослідженні кругової економіки, що передбачає перехід від традиційної лінійної моделі "виробництво - споживання - утилізація" до моделі "виробництво - споживання - рециклінг - використання".

Значна увага приділена дослідженню зелених публічних закупівель (ЗПЗ), що є важливим інструментом кругової економіки, в основі якого є принцип екологізації закупівель, що сфокусований, перш за все, на державном секторі. У багатьох країнах ЗПЗ вже включені до національних стратегій сталого розвитку та є обов'язковими для державних органів та підприємств. Саме ця ознака і покладена в основу структурної трансформації національної економіки, що передбачає виділення «екологодеструктивного» типу структури економіки, проте з різною мірою застосування відповідних економіко-екологічних інструментів. А тому слід розуміти, що необхідно концентрувати увагу на переході від принципів директивно-командного планування до індикативно-регулятивних засад розвитку вітчизняної економіки.

Ключові слова: сталий розвиток, економічне зростання, глобалізація, економічна стратегія, кругова економіка, концепція сталого розвитку.

THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE GLOBALIZATION OF THE WORLD ECONOMY

The article examines the main prerequisites of the concept of sustainable development in the context of the globalization of the world economy. In particular, the essence of the term "sustainable development" and related economic categories was analyzed, the main components (social, ecological and economic) and the main orientations of this concept were distinguished. Attention is focused on the relationship between the concept of sustainable development and the theory of capital preservation, which involves distinguishing two types of sustainability - strong and weak. There are many global problems that have an impact on the development of humanity and the biosphere. That is why the work is focused on finding opportunities to minimize the negative impact of global problems on socio-economic network processes.

And therefore, the decisive step to the further spread of the concept of sustainable development is regional implementation in accordance with existing local problems. That is why the author's attention will be focused on the study of the circular economy, which involves the transition from the traditional linear model "production - consumption - disposal" to the model "production - consumption - recycling - use".

Considerable weight is given to the study of green public procurement (GPP), which is an important tool of the circular economy, which is based on the principle of greening procurement, which is focused, first of all, on the public sector. In many countries, EPAs are already included in national strategies for sustainable development and are mandatory for government bodies and enterprises. It is this feature that is the basis of the structural transformation of the national economy, which involves the selection of an "ecologically destructive" type of economic structure, but with varying degrees of application of appropriate economic and ecological tools. And therefore it should be understood that it is necessary to concentrate attention on the transition from the principles of directive and command planning to indicative and regulatory principles of the development of the domestic economy.

Keywords: sustainable development, economic growth, globalization, economic strategy, circular economy, concept of sustainable development.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Фактично сучасна концепція сталого розвитку базується на поєднанні трьох основних складових: економічної ефективності, соціальної справедливості та екологічної безпеки. Для окремо взятої країни реалізація концепції сталого розвитку має відбуватися шляхом пошуку спільного знаменника між бізнесом, державою і суспільством. Водночас сучасні стратегії розвитку більшості країн суперечать економічній, ресурсній і кліматичній світовій безпеці. А це, в свою чергу, призводить до появи еколого-економічних криз та диспропорцій розвитку окремих територій.

В Україні допоки так і не відбулося переходу від принципів директивно-командного планування до індикативно-регулятивних засад розвитку, тобто прогнозованих, а не примусово нав'язаних; досить часто переважають адміністративні методи державного регулювання, а економічні нехтуються; нарешті, поряд з цим держава не використовує ресурси для ліквідації негативних ефектів від диспропорцій розвитку територій.

Таким чином, постає гостра необхідність дослідження концепції сталого розвитку моах глобалізації сітоої економіки з подпльшою імпплементацию у вітчизняних реаліях функціонування економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми. Вивчення особливостей формування концепції сталого розвитку та її вплив на глобалізаційні процеси постійно досліджувались на рівні міжнародних організацій – Міжнародною комісією з охорони навколишнього середовища, Організацією Об'єднаних Націй (ООН) (*Agenda for Sustainable Development, 2015*), так багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед яких окремо виділимо: Гарбара В. та Лопатинського Ю. (*Гарбар, 2012; Лопатинський та ін, 2016*). В той же час, динамічні зміни, що відбуваються у світі фері ставлять нові вимоги до переосмислення

концепції сталого розвитку умовах глобалізації. Усе це вимагає поглибленого вивчення сучасних особливостей концепції сталого розвитку.

Цілі статті. Метою статті є дослідження теоретичних засад запровадження концепції сталого розвитку в трансформації світової економіки умовах глобалізації.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сталий розвиток (англ. sustainable development) - це концепція розвитку, яка поєднує економічний, соціальний та екологічний аспекти з метою забезпечення майбутнього розвитку людства.

Ця концепція ґрунтується на ідеї того, що розвиток має бути таким, який забезпечує задоволення потреб сучасного покоління, не підриваючи можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Це означає, що ми повинні забезпечити економічний розвиток, не шкодячи природному середовищу, а також забезпечувати соціальну справедливість, щоб усі люди мали можливості для розвитку та процвітання.

Сталий розвиток є довгостроковою стратегією розвитку, яка передбачає гармонійний баланс між економічними, соціальними та екологічними факторами. Він забезпечує збереження ресурсів та екосистем, зниження викидів шкідливих речовин та зменшення екологічної кризи, а також забезпечує зростання економіки та підвищення якості життя людей.

Концепція сталого розвитку є стратегією розвитку, що забезпечує забезпечення потреб сучасного покоління, не підриваючи можливостей майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Ця концепція поєднує економічні, соціальні та екологічні аспекти для забезпечення сталого розвитку.

Сталість розвитку означає збереження природних ресурсів та екосистем, зниження викидів шкідливих речовин, зменшення екологічної кризи, збільшення економічного розвитку та поліпшення якості життя людей. Це досягається шляхом забезпечення балансу між економічними, соціальними та екологічними факторами.

Основними принципами концепції сталого розвитку є:

Економічна ефективність: забезпечення економічного розвитку та доходів при збереженні природних ресурсів та екосистем.

Соціальна справедливість: забезпечення рівних можливостей для всіх людей та розвиток соціальної сфери.

Екологічна сталість: забезпечення збереження природних ресурсів та екосистем для майбутніх поколінь (Карінцева, 2018; Kates, 2015).

Концепція сталого розвитку є важливою для забезпечення майбутнього розвитку людства та збереження нашої планети. Вона забезпечує збалансований підхід до розвитку, що враховує потреби сучасного покоління та майбутніх поколінь.

Слід відмітити підхід Лопатинського Ю. та Меглея В., за яким сталий розвиток можна розглядати як: по-перше, процес (гармонізації інтегрованих компонентів); по-друге, модель (бажаного стану розвитку суспільства на засадах оптимізації національного господарювання з умовами та ресурсними обмеженнями довкілля; по-третє, керовану стратегічну мету (парадигму суспільного зростання) (Лопатинський та ін, 201), .

Цілі сталого розвитку (ЦСР) - це 17 глобальних цілей, що були прийняті в 2015 році Організацією Об'єднаних Націй в рамках «Плану дій на період до 2030 року» (англ. "Agenda 2030"). Ці цілі мають на меті забезпечення сталого розвитку економічної, соціальної та екологічної сфер, забезпечення балансу між потребами сучасного покоління та майбутніх поколінь (Цілі сталого розвитку, 2015; Agenda for Sustainable Development, 2015).

Існує безліч глобальних проблем, які впливають на розвиток людства та біосфери. Деякі з найважливіших з них включають:

Зміна клімату: глобальне потепління та інші наслідки зміни клімату, такі як підвищення рівня моря та збільшення частоти природних катастроф.

Виснаження природних ресурсів: надмірне використання природних ресурсів, таких як ліси, водні ресурси та мінеральні запаси, може призвести до їх виснаження та припинення доступності.

Використання хімічних речовин: використання хімічних речовин в промисловості, сільському господарстві та інших сферах може призвести до забруднення водних та повітряних джерел.

Відходи та забруднення: забруднення навколишнього середовища відходами та іншими неприємними речовинами може призвести до негативних наслідків для здоров'я людей та тварин.

Нерівність та бідність: нерівний розподіл багатства та ресурсів може призвести до бідності та соціальної напруженості, яка може мати наслідки для стабільності суспільства.

Важливим кроком до подальшого поширення концепції сталого розвитку є регіональна імплементація відповідно до наявних локальних проблем. Так, у 2010 р. Європейською радою було прийнято стратегію «Європа 2020», яка виділяла окремо:

- розумне зростання: розвиток економіки, основою якої є знання та інновації;
- стійке зростання: підтримка такої моделі економіки, яка базується на ефективному використанні ресурсів, не шкодить довкіллю і є конкурентоспроможною;
- всеохоплююче зростання: підтримка такого варіанта економічного розвитку, який характеризується високим рівнем зайнятості та забезпечує соціальну і територіальну єдність (Гарбар, 2012).

У світі існують різні концепції розвитку, які мають на меті вирішити ці проблеми та забезпечити сталість розвитку людства.

Кругова економіка передбачає перехід від традиційної лінійної моделі "виробництво - споживання - утилізація" до моделі "виробництво - споживання - рециклінг - використання". Таким чином, ресурси та матеріали повинні використовуватися більш ефективно та не перетворюватися на відходи.

Основні принципи кругової економіки включають:

Зменшення використання природних ресурсів шляхом збільшення ефективності виробництва та споживання.

Збільшення використання вторинних ресурсів та відходів шляхом їх переробки та повторного використання.

Зменшення кількості відходів шляхом застосування більш ефективних технологій та процесів виробництва.

Підтримка регіонального виробництва та мінімізація транспортування товарів та ресурсів на великі відстані.

Кругова економіка дозволяє забезпечити більш сталий розвиток та зменшити вплив людства на довкілля, зокрема зменшити використання природних ресурсів, забруднення та відходи. Крім того, вона може бути корисною для зменшення витрат на виробництво.

Зелені публічні закупівлі (ЗПЗ) – це інструмент кругової економіки, в основі якого є принцип екологізації закупівель, що сфокусований, перш за все, на державний сектор. ЗПЗ – це такий механізм, за допомогою якого органи державної влади купують товари або послуги, які мінімізують негативний вплив на навколишнє середовище та рівень утворення шкідливих відходів.

Зелені публічні закупівлі (ЗПЗ) - це процес закупівлі товарів, робіт або послуг від підприємств, які відповідають вимогам щодо зменшення впливу на довкілля та збереження ресурсів. Це означає, що при виборі постачальника або виконавця державні

органи враховують не лише ціну, але й екологічні критерії, такі як енергоефективність, використання вторинних ресурсів, зменшення викидів та інші фактори.

Такий підхід до закупівель має на меті підтримати сталий розвиток та захист довкілля, зменшити кількість відходів та покращити якість життя населення. Зелені закупівлі можуть знизити споживання енергії та ресурсів, зменшити кількість викидів шкідливих речовин, покращити якість повітря та води, сприяти використанню вторинних ресурсів та стимулювати розвиток екологічної інноваційної продукції.

У багатьох країнах ЗПЗ вже включені до національних стратегій сталого розвитку та є обов'язковими для державних органів та підприємств.

Висновки. Таким чином, приходимо до висновку, що сталий розвиток в умовах глобалізації має як позитивні так і негативні наслідки.

Позитивні наслідки сталого розвитку в умовах глобалізації світової економіки можуть бути наступними:

- зменшення негативного впливу на довкілля: сталий розвиток сприяє зменшенню викидів шкідливих речовин, ефективному використанню ресурсів, збереженню біорізноманіття та іншим заходам, що сприяють зменшенню негативного впливу на довкілля;

- підвищення якості життя: сталий розвиток сприяє покращенню якості повітря та води, зменшенню впливу шкідливих речовин на здоров'я людей, збереженню природних ресурсів, що сприяє покращенню якості життя населення;

- створення нових ринків: розвиток сталих технологій та виробництва екологічно чистих товарів і послуг може створити нові ринки та підвищити конкурентоспроможність національних економік;

- економічна стійкість: заходи зі сталого розвитку можуть забезпечити економічну стійкість та довгострокову перспективу для національних економік, що сприяє зменшенню економічної нестабільності;

- створення нових робочих місць: розвиток сталих технологій та виробництва екологічно чистих товарів і послуг може сприяти створенню нових робочих місць та збільшенню зайнятості.

Незважаючи на те, що сталий розвиток є позитивним явищем, в умовах глобалізації світової економіки можуть виникати певні негативні наслідки, такі як: виснаження ресурсів, забруднення довкілля, зміна клімату, нерівномірний розвиток, економічна нестабільність, відсутність ефективного управління.

Швидке збільшення населення та зростання економіки в країнах з великою кількістю людей може привести до виснаження природних ресурсів та зниження якості навколишнього середовища.

Збільшення промислового виробництва та споживання енергії можуть призвести до забруднення повітря, води та ґрунту, що загрожує здоров'ю людей та тварин. Збільшення викидів парникових газів може призвести до глобального потепління та зміни клімату, що може мати серйозні наслідки для природи та життя на Землі.

Глобалізація економіки може призвести до нерівномірного розвитку між різними країнами та регіонами, що може збільшити нерівність та викликати соціальні конфлікти. Збільшення складності та розмаїтості взаємодії між країнами може призвести до відсутності ефективного управління, що може загрожувати сталому розвитку та призводити до конфліктів.

Саме тому в сучасних умовах існує гостра необхідність переосмислення парадигми світового економічного розвитку – від ідеології накопичення матеріальних благ до використання ідеології «розумної достатності», від існуючої ідеології конкуренції до майбутньої ідеології взаємодопомоги.

Авторські внески

Концептуалізація: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Зберігання даних: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Формальний аналіз: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Придбання фінансування: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Розслідування: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Методика: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Ресурси: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Нагляд: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Підтвердження: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Візуалізація: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія
 Написання: Урбан Оксана, Дзямулич Микола, Чиж Наталія

Список бібліографічного опису:

1. Transforming our world : the 2030 Agenda for Sustainable Development [Electronic resource] // UN General Assembly, 2015. – A/RES/70/1. – 35 p. – URL: http://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Resolution_A_RES_70_1_EN.pdf.
2. Гарбар В.В. Теоретичні основи забезпечення сталого розвитку фермерських господарств / В.В. Гарбар // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2012. – Вип. 81(2). – С. 177-183.
3. Лопатинський Ю.М. Концепція сталого розвитку як фактор конкурентоспроможності національної економіки / Ю.М. Лопатинський, В.І. Меглей // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2016. – Вип. 777-778. Економіка. – С. 35-40.
4. Карінцева, О.І. Структура національної економіки в контексті концепції сталого розвитку [Текст] / О.І. Карінцева // Економіка: реалії часу. – 2018. – № 1(35). – С. 71–78. – DOI: 10.5281/zenodo.1303243.
5. Kates R.W. What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice [Electronic resource] / R.W. Kates, T.M. Parris, A.A. Leiserowitz // Environment: Science and Policy for Sustainable Development. – 2015. – Number 3. – P. 8-21. – Available at : https://www.hks.harvard.edu/sustsci/ists/docs/whatis SD_env_kates_0504.pdf
6. Цілі сталого розвитку URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (дата звернення 02.04.2023)

Reference:

1. Transforming our world : the 2030 Agenda for Sustainable Development [Electronic resource] // UN General Assembly, 2015. – A/RES/70/1. – 35 p. – URL: http://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Resolution_A_RES_70_1_EN.pdf.
2. Garbar V.V. Theoretical foundations of ensuring sustainable development of farms / V.V. Garbar // Collection of scientific papers of the Uman National University of Horticulture. – 2012. – Issue 81(2). – P. 177-183.
3. Lopatynskiy Yu.M. The concept of sustainable development as a factor in the competitiveness of the national economy / Yu.M. Lopatynskiy, V.I. Magley // Scientific Bulletin of Chernivtsi University. – 2016. – Issue 777-778. Economy. – P. 35-40.
4. Karintseva, O.I. The structure of the national economy in the context of the concept of sustainable development [Text] / O.I. Karintseva // Economics: realities of time. – 2018. – No. 1(35). – pp. 71–78. – DOI: 10.5281/zenodo.1303243.
5. Kates R.W. What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice [Electronic resource] / R.W. Kates, T.M. Parris, A.A. Leiserowitz // Environment: Science and Policy for Sustainable Development. – 2015. – Number 3. – P. 8-21. – Available at : https://www.hks.harvard.edu/sustsci/ists/docs/whatis SD_env_kates_0504.pdf
6. Sustainable Development Goals URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs> (access date 04/02/2023)

Дата подання публікації 22.04.2023р.